

משתגעין ומתלהטין בתורת האור החיים הקדוש

פרשת במדבר

פנינים מיוחדים משובחים ומתועתעים על פי דברי רבינו

פניני חיים

בשם בצלאל - לע"נ הרה"ח משה שמואל ב"ר בצלאל ז"ל

ויְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר סִינִי בְּאֶהָל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בִּשְׁנֵה הַשְּׁנִית (א א).

קשה, למה הזכיר קודם "במדבר סיני" - שהוא הכלל, ואחר כך "באהל מועד" - שהוא הפרט, והרי היה לו להקדים הפרט לפני הכלל, וכמו שהוא בהמשך הפסוק "באחד לחודש השני בשנה השנית". אכן, נתכוין הפסוק ללמדנו בזה, דכל מדבר סיני נחשב כ"פרט" לגבי אהל מועד מקום שכינתו של השם יתברך, ששם הוא ה"כלל". לפי שכל מדבר סיני בכללותו טפל ומתבטל לגבי אהל מועד, וכמו שאמרנו חז"ל שישם ריבוא מישראל היו יכולים להיכנס באהל מועד, כיון שהיתה שם השראת השכינה.

שְׁאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וגו' (א ב).

פירש רש"י, מתוך חיבתם לפניו מונה אותם בכל שעה, כשיצאו מצרים מנאן, וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים, וכשבא להשרות שכינתו בתוכם מנאן, עכ"ל. וקשה, דלפי טעם זה היה צריך למנות אותם בסמוך לחודש ניסן קודם הקמת המשכן, ולא להמתין עוד חודש אחרי הקמת המשכן. ויש לפרש, דהקב"ה רצה שיתבוננו ויראו, שמשפר בני ישראל במנין השלישי, הוא כמו שהיה מספרם במנין השני, ולא נחסר אפילו אחד. וזאת, מכיון שהיו עסוקים במלאכת המשכן, וכדכתיב "ואתם הדבקים בה' אלוכם חיים כולכם היום". וללמד, שכל זמן שעסוקים במלאכת שמים אינו נחסר אפילו אחד או שנים. ולכן נתחכם למנותם דוקא ביום ר"ח אייר - כי גלוי לפניו שביום זה יגיעו בני ישראל למנין הקודם.

וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת כֶּסֶף הַפָּדִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו עַל פִּי ה' כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה (ג נא).

קשה, מהו כפל הלשון "על פי ה'", וגם "כאשר ציוה ה' את משה". ויש לפרש, דהיות שהיה בציווי זה הטבה ונחת רוח לאהרן ולבניו, והיה מקום לומר שמשה רבינו עשה כן גם כדי להיטיב עם אחיו. לזה הוסיפה התורה, כאשר ציוה ה' את משה - שעשה זאת רק לקיים מאמר החפץ במעשיו ולא היה לו שום פניה צדדית.

נִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי קָהָת מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי (ד א).

קשה, למה שינה לשונו, דאצל הלויים כתוב "פקוד" את בני לוי, וכאן אצל קהת כתב לשון "נשא". ויש לפרש, דנשא הוא מלשון נשיאות ראש וחשיבות, שהרי נתן להם הקב"ה לשאת הארון והשולחן, שהם הכלים הפנימיים והחשובים במשכן. והגם שגרשון הוא הבכור של לוי, בחר לו השם יתברך את קהת, "כי ממנו יצא אור לעולם, משה ואהרן". ושרות הדין נותנת שענף זה ישא ארון התורה אשר שם משה לפני בני ישראל.

מוסר חיים לקח מהפרשה במשנת רבינו

רשמי"ם ראש - לזכות ידידנו הרה"ח רבי יהודה בן שרה מרים הי"ו וז"ל

המתפלל על חבירו והועילה תפילתו נחשב כאילו ילדו

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם דְּבָרָה' אֶת מֹשֶׁה בְּהָר סִינִי. וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַבֶּכֶר נָדָב וְנָבִיאוֹהוּ אֶלְעָזָר וְאַיִתָּמָר (ג א-ב).

רבינו הקדוש מביא את דברי המדרש ורש"י, שמקשים על פסוקים אלו, שהרי הפסוק אינו מונה רק שמות בני אהרן, ומדוע פותח "ואלה תולדות אהרן ומשה". ותרצו, שבניו של אהרן נקראים גם כן בניו של משה, לפי שלימדם תורה, ומכאן למדנו שכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו.

אולם, רבינו הקדוש מפרש הענין בדרך אחר, וזה לשון קדשו: "תולדות אהרן ומשה" וגו'. וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה, לומר, כי בְּנֵי אֶהֱרֹן יִקְרְבוּ עַל מֹשֶׁה, לְצַד שֶׁהוּא הַתְּפִלָּה בְּעֶדֶם וְחִי, דְּכָתִיב (דברים ט) וְיִבְרָאֶהֱרֹן הַתְּצַנֵּף ה' לְהַשְׁמִידוֹ וגו', וְאָמְרוּ ז"ל (ויק"ר פ"ז) שֶׁהוּעִילָה תְּפִלָּתוֹ לְהַצִּיל אֶלְעָזָר וְאַיִתָּמָר.

וְאָמְרוּ "בְּיוֹם דְּבָרָה" וגו'. לומר זמן שֶׁהַתְּפִלָּה עָלֵיהֶם. וְכָלֵל עוֹד בְּזֶה סֶבֶת קִבְּלַת תְּפִלָּתוֹ שֶׁהוּא לְצַד שֶׁדָּבָר ה' אֵלָיו בְּהָר סִינִי וְנִעֲשֶׂה צִיר [שליח] נֶאֱמָר לָהּ בְּקִבְּלַת הַתּוֹרָה.

כלומר: בניו של אהרן נקראים גם בניו של משה, כיון שניצלו על ידי תפילתו. והפסוק מבאר שהסיבה שתפילתו נתקבלה, כיון שה' דיבר אליו בהר סיני, ונעשה ציר ושליח לעם ישראל לקבל את התורה.

ולפי דברי רבינו מובן, מדוע דוקא בניו של אהרן נקראים בניו של משה, והלא משה רבינו לימד תורה לכל עם ישראל, ומדוע הזכיר והדגיש הכתוב זאת דוקא אצל בני אהרן. ומעתה, לפי דברי רבינו נכון הדבר, שאצלם היה ענין מיוחד, שהרי גם הוסיף והתפלל עליהם ובזכותו ניצלו.

ובפרשת שמות רבינו כותב דבר נפלא, שהסיבה לכך שמשה ואהרן זכו להנהיג את ישראל, כיון שכל עם ישראל נחשבים בנים שלהם, היות שאחותם מרים ואמם מרים הציילו את כל אומת ישראל מגזירת פרעה. וכמו כן להיפך, מחמת שכל ישראל נחשבים בניו של משה, כי כולם כלולים בנשמתו של משה רבינו, וכמו שנאמר (ישעיהו סג יא) "משה עמו", לכך מסרו יוכבד ומרים את עצמם לזון אותם ולהחיותם.

ובלשון קדשו של רבינו: "זכו משה ואהרן בישראל, כי בשלם זוכים, לצד כי יוכבד ומרים נתנו נפשם עלינו ועברו פי מלך, ועוד להם שזנו ופרנסו משלהם, לזה יחשבו עליו 'הוא אבינו הוא מלכנו הוא מושיענו'. וכלך גם כן לדרך זה, כי לצד שאנו ענפי נשמתו של משה דכתיב "משה עמו", לזה סבלה יוכבד עולינו להגן בעדינו ולספק מים ומזון כמשפט היולדים לבניהם". הרי לפנינו שאכן כל עם ישראל נחשבים לבניו של משה רבינו.

ובספרו הקדוש חפץ השם כותב רבינו, שמי שמתפלל על אחרים ונתקבלה תפילתו, כל הדורות העומדים אחר כך מאותו אדם שהתפלל עליו תלויים בו באותו שהתפלל, והוא אוכל פירות שבכל דור ודור, אפילו אחרי שהאדם שהתפלל עליו כבר נמצא בעולם הבא.

ביסוד זה, מפרש שם את דברי רבי יוחנן בן זכאי שאמר לתלמידיו טרם פטירתו, 'כשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים, ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא'. דהיינו, שכשידעו לפני מי מתפללין, ממילא תתקבל תפילתם, ועל ידי כך יזכו 'לעולם הבא' דהיינו, גם אחר שיהיה אותו שהתפלל עליו בעולם הבא יהיה נזקף להם כל אותם הזכויות שבגלל דורותיו.

תפילת אברהם אבינו שילך ערירי

בענין זה יש לציין, דבפרשת לך (בראשית טו, ג) מביא רבינו דאיתא במדרש דאברהם אבינו ביקש לילך ערירי, ולא יהיו לו בנים שאינם מהוגנים, ומקורו במדרש רבה (שם פרשה מד סי' ט) 'אמר לפניו: רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים ולהכעיסך מוטב לי ואני הולך ערירי, ושם הובא שכך ביקש גם דוד המלך, יעו"ש. ויש להוסיף ג"כ מדברי המדרש תנחומא (תרומה פ"ט) במה שביקש שלמה המלך (מלכים א' ח, לט) 'ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו כי אתה ידעת לבדך את לבב כל בני האדם', ומבואר במדרש וז"ל: אם הוא **תובע בנים ואתה יודע שיהיו מכעיסים לפניך אל תתן לו, עכ"ל.**

הרי לפנינו דאברהם אבינו דוד ושלמה ביקשו מלפני הקב"ה שלא יתן להם בנים שיכעיסו להקב"ה. ויש לציין ג"כ לדברי רבינו בפר' ויגש (בראשית לו, מ) **דבר ידוע הוא כי הצדיקים יותר יחפצו בהעדר הבן, בהיותו בן מביש.**

והאמרי אמת (הובא בליקוטי יהודה) הקשה על המדרש הנ"ל, מדברי הגמ' במס' ברכות (י, א) דחזקיה לא עסק בפו"ר כיון דראה ברוח הקודש שיהיו לו בנים שאינם מהוגנים, ובא אליו ישעיהו הנביא והוכיח אותו על כך ואמר לו 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך', שאין לו להתעסק בסתרים של הקב"ה, והוא צריך לעשות כאשר הוא מצווה, ומבואר בזה, שאף שידע ברוח הקודש שיהיו לו בנים שאינם מהוגנים, היה צריך להתעסק בפו"ר.

ותירץ, דכיון דאברהם אבינו לא היה יכול להוליד רק בדרך נס, וכדאיתא ביבמות (סד, ב), וכמו כן דוד המלך שכל שנותיו היו בדרך נס, וכדאיתא במדרש (במדבר"ר פרשה יד, כד) שלקח שבעים שנה משנותיו של אדם הראשון, וא"כ כיון שהיה צורך לנס, על זה ביקשו שבעבור בנים רשעים אינו נכון שיעשה נס, ובכה"ג לא שייך לומר 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך'.

והגאון רבי משה בצלאל אלתר ז"ל (אחיו של האמרי אמת, הובא בליקוטי יהודה שם) תירץ, דרק **להימנע** מלעסוק בפו"ר אסור, כיון דהוא צריך לעשות מה שנצטווה, אבל אם עוסק בפו"ר ורק **מתפלל** שלא יהיו לו בנים מותר, דבזה לא שייך לומר 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך'.

יישוב נוסף, דקודם מתן תורה שאני: בספר **חיי יצחק** (עה"ת, על דברי רבינו בפרשת לך לך) כתב ליישב [מה שהביא רבינו בשם המדרש דאברהם אבינו בקש לילך ערירי, ולא יהיו לו בנים שאינם מהוגנים, וסותר לכאורה מה שאמרו בחזקיה 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך'], דשאני קודם מתן תורה מאחר מתן תורה, כי אור התורה וחייב המצוה של פרו ורבו, עדיפי ואלימי אחר מתן תורה, **ויוכלו להפך מן הרע לטוב.** שכן היה באמת גבי חזקיה, שמנשה עשה תשובה ונהפך מרע לטוב, עכ"ל. ולפי דבריו יש ליישב גם מה שכתב רבינו גבי שבט לוי, שמכיון שהיה קודם מתן תורה ולא היה עדיין אור המצוה של פרו ורבו, אין אומרים בזה 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך'.

ואולי אפשר לתרץ עוד, דאברהם אבינו **שמע כן מהקב"ה בעצמו** שכן הבין מה שאמר לו הקב"ה 'והיה זרעך כעפר הארץ' [כפירושו של רבינו בפרשת לך לך (בראשית טו ג)], שהבין שהכוונה שהם נמשלים לעפר הארץ, והם בני אדם הבזוים והפחותים שאין בהם נפש קדושה, ולכן שפיר סמך על זה להתפלל שלא יהיו לו בנים, אבל חזקיה שראה כן ברוח הקודש, אין לסמוך על רוח הקודש כשנוגע להלכה כיון דתורה לא בשמים היא. אלא דיש לדחות לפי מש"כ הפוסקים דהיא דהרוה"ק רק מברר המציאות סמכין עלה. א"כ בנידו"ד דהוא רק מברר המציאות דיהיו לו בנים שאינם מהוגנים, אפשר לסמוך על זה, וצ"ע.

ההיתר להימנע מפריה ורביה בשעת גזירת כליה ושמד רח"ל

פ' פקודי הלויים וגו'. ואם תאמר, למה שבט בן תורה יעשה מעוט פריה ורביה. אולי שדנו בזה למען לא יגיע לריק ולא נלד לבהלה, וכיוצא בזה מצינו ש'אמר (תענית יא). ש'אסור לשמש מטתו בשנת רעבון, והגם שיש מניעת פריה ורביה, ודנו כמו כן לצד פלוגי ה'בנים הנזכרים נמנעו כל עקר, ומעתה אדרבה, עשה ה' עמם נס שנש'ארו מהם מספר זה, וזוהי אחר זמן שהיו עסוקים גם הם בפריה ורביה 'פרו ויש'ארו' וגו' יותר מש'אר השבטים (ג לט).

מבואר בדברי רבינו, דשבט לוי נמנעו מפריה ורביה ע"פ התורה, כיון שהיתה גזירת כליה על הזכרים, שדנו בזה 'למען לא יגיע לריק ולא נלד לבהלה'. ויש לציין לשו"ת **שאלת יעקב** (סי' קי"ז) שכתב הטעם דשבט לוי היה השבט הקטן ביותר, כיון שנמנעו מפריה ורביה בזמן השעבוד במצרים. אלא שהוא כתב הטעם דנמנעו מפו"ר, לפי שחששו שבמצרים ישחיתו בניהם ח"ו את דרכם, ולכן אחר שקיימו מצוות פו"ר נמנעו מנשותיהם, וכמו שעמרם גירש את אשתו אחר שהוליד בן ובת [אמנם עמרם לא עשה כן מטעם זה רק מטעם גזירת פרעה כמבואר בסוטה (יב, א)].

והביא מדברי הגמ' בב"ב (ס, ב) דמיום שגזרה המלכות גזירה ומבטלת מתורה ומצוות היה ראוי שלא יהיו נושאים נשים, ובתוס' (שם ד"ה דין הוא שנגזור) פירשו, דכוונת הגמ' שיקיימו מצוות פרו ורבו ואח"כ יפרשו. וכך כתב **הים של שלמה** (יבמות פ"ו סי' מד) דאשה שאין בניה הולכים בדרך הישר **מותר לה לשנות כוס של עיקרים.** אך מעיר על כך מדברי הגמ' בברכות (י, א) דחזקיה לא עסק בפו"ר, משום שראה ברוח הקודש שיהיו לו בנים שאינם מהוגנים, ובא אליו ישעיהו הנביא והוכיח אותו על כך ואמר לו **בהדי כבשי דרחמנא למה לך**, ואח"כ הביא לדברי רבינו האוה"ח.

ונכון לציין בזאת מש"כ **בספר חסידים** (סי' שעח) באחד שלא רצה לישא אשה כיון שהיו אחיה רעים, ואמרו חז"ל דרוב בנים דומים לאחי האם, אמר לו אחד בהדי כבשי דרחמנא למה לך וכמו שאמר ישעיהו לחזקיהו, ואמר לו ששם הטעם לפי שישעיהו ידע שעתידים לצאת ממנו צדיקים, לכך אמר בהדי כבשי דרחמנא למה לך, אבל אני היה לי כל ימי לדאוג פן יהיו הבנים רעים, יעו"ש. הרי מפורש שחילוק יש בדבר, ואכן מותר להימנע מלישא אשה כשחושש שהבנים לא יהיו טובים, ומה שאמר ישעיהו לחזקיהו בהדי כבשי דרחמנא למה לך, כיון **שידע הנביא דבסופו של דבר יהיו לו בנים צדיקים.** ולפי"ז מתורץ בפשיטות, דבאופן שחושש באמת שלא יהיו לו בנים הגונים, מותר לו אפ"ל להימנע מפו"ר בכה"ג.

אך ראה **במאירי** (ברכות שם) שכתב: מצות עשה של פריה ורביה אין לאדם להפקיעה על שם שהוא חושד את עצמו או בת זוגו שלא להעלות זרע הגון, אם ע"פ השמועה אם ע"פ השכל אם ע"פ הנסיון, **שאינ לאדם אצל סתרי השם כלום, עכ"ל.**

עוד יש להעיר, מדברי **רש"י** בפר' בראשית (בראשית ד, כד) בשם המדרש, שהיו נשי למך פורשות ממנו לאחר שקיימו פריה ורביה, מפני גזירת המבול, שהיו אומרות מה אנו יולדות לבהלה, למחר בא המבול ושוטף את הכל, ובא לו למך אצל אדם הראשון וקבל על נשיו, ואמר להם אדם הראשון **מה לכם לדקדק אחר גזירתו של מקום, אתם עשו את מצוותכם והוא יעשה את שלו,** עכ"ל רש"י בשם המדרש. והרי לפנינו דאע"פ שכבר קיימו מצוות פריה ורביה, אמר להם אדם הראשון שאסור להם להימנע מפו"ר מפני גזירת המבול. ומפורש לכאורה היפך מדברי רבינו הק', שכתב ששבט לוי נהגו כהוגן בכך שנמנעו מפו"ר מפני גזירת השעיבוד. [מה גם שנשי למך לא עלתה על דעתם לפרוש רק לאחר שקיימו פריה ורביה, וכאן משמע שפירשו גם מי שעדיין לא קיים פריה ורביה. אולם בשו"ת שאלת יעקב (שם) כתב, דפירשו רק אחר שקיימו פו"ר].

ויש לתרץ, דאין כוונת רש"י והמדרש מצד ביטול מצוות פרו ורבו, די"ל דבכה"ז שיוודע שהילד יהרג ליכא איסורא להימנע מפו"ר, כיון דהתכלית הוא להעמיד דורות לקיום העולם, וכשיוודע שהם יכלו ליכא התכלית. ומה שאמר אדם הראשון שאסור להימנע מפו"ר מפני גזירת המבול, היינו מצד שהיא תחבולה להינצל מגזירת המקום, וכאילו מתחכמים להינצל מהגזירה, וי"ל דאיסור זה הוא רק בגזירה בידי שמים.

מאות מגדולי שיעור והוגי תורת האור החיים הקדושים מעידים: ע"פ הספר 'כל הכתוב לחיים' המכיל אלפי ביאורים מגדולי הדורות על ספר 'אור החיים' הקדוש, מרגישים 'מתוקות ועריבות' בדברי האור החיים הקדוש, ומגלים צפונות ונפלאות בתורתו הקדושה, עד בכדי ש'ישתגעו ויפתחו את לבו'.

להשיג בכל חמיות הספרים, או בקו המורשת' 0733-743.620

עם חכמי וגדולי ישראל בדרך לארץ הקודש

ובחומש שלי הנ"ל כתוב לאמור: 'מכאן שמכת בצורת'. בפ' ויקהל כתב רש"י בדפוסים כולם, זו לשונו: 'ויקהל משה, למחרת יום לשון הכפורים וכו', ויקהל לשון הפעיל, שאין אדם אוסף אנשים בידים אלא הם נאספים על פי דבורו, ותרגומו ואכניש'. ואם תביט בכל הדפוסים תמצא תרגום 'ויקהל - וכנש'. אבל בחומש שלי הנ"ל שיש שם גם התרגום, נדפס 'ואכניש'. הנה לך שעל פי שלשה עדים יקום דבר, שאין לאדם להתעקש לפרש דברים מוטעים כאילו הם אמיתים. והרב הגדול כמהר"ר אברהם יצחקי, ואחריו כמהר"ר דוד מלמד, ואחריהם כמהר"ר חיים בן עטר - שלוחי ארץ ישראל וכמה רבנים מחוצה לארץ, ראו הדברים האלה בחומש שלי, והם רוצים להביאו עמהם לארץ ישראל, ולא אביתי לשמוע בקולם, לפי שלא מצאתי לקנות כמותו בדמים אפילו ביוקר. והראיתי הטעויות האלה לכל תלמידי, גדולים וקטנים, וגם לכל תלמיד חכם אשר בא לבית מדרשי. ואולי אם הזמן לא היה לי יקר, הייתי מוצא על ידי חומש הנ"ל גם שאר טעויות".

בפירארה התוודע רבנו להגאון רבי יעקב דניאל אלמו זצ"ל, מחשובי תלמידיו של רבי יצחק לאמפרונטי, כפי שתיאר הגאון רבי חננאל ניפי זצ"ל בספרו 'זכר צדיקים לברכה' (בערכו של רבי יעקב דניאל אלמו) וזו לשונו: "הוא היה משורר מובהק וחיבר ספר 'עדן ערוך' ופיוט 'מלכא רמא' ופזמון 'אך צדיקים יודו לשמך' ופזמונים אחרים רבים ונכבדים, ומזמרים אותם בעירנו כל אחד בעתו. ושמעתי, שפזמון 'מלכא רמא' חיברו בתענית ובקדושה בימי השובבי"ם, והראהו להרב חסידא קדישא כמוהר"ר חיים בן עטר ז"ל, בבואו פה העירה בשליחות מצוה, והגיהו והסכים על ידו".

אף רבנו חיבר באותה עת תפילה ל'תיקון שובבי"ם', וזה לנו האות על רום מעמדו בליוורנו שתיכף ומיד הזדרזו להדפיסה - כבר בשנת ת"ק - ובתוך שנים אחדות התפרסמה התפילה ונדפסה בסידורים רבים באיטליה, הולנד וטורקיה.

עם חכמי פירארה, ובראשם הגאון רבי יצחק לאמפרונטי זצ"ל

כאשר ביקר רבנו בפירארה, התיידד ברעות ובאחוה עם הגאון רבי יצחק לאמפרונטי זצ"ל, מגדולי חכמי איטליה וראש הישיבה המפורסמת בפירארה.

משהתוודע רבי יצחק לאמפרונטי לרבנו ובעמדו על גדולתו וצדקותו, התגייס לסייע לו בהגשמת שאיפתו לייסד את 'מדרש כנסת ישראל' ולעלות בראש קבוצת תלמידים לארץ ישראל. כאשר שלח רבנו, בחודש אדר תק"א, את אגרתו הנודעת לקהילת קסאלי שבאיטליה, שבראשה עמד הגאון רבי שבתי אלחנן מן הזקנים זצ"ל, נעזר ברבי יצחק לאמפרונטי, שהיה מורו ורבו של הרב של קסאלי.

עדות לביקורו של רבנו בפירארה מצויה בכתבי רבי יצחק לאמפרונטי, שכתב ב'מהדורה בתרא' של ספרו האנציקלופדי 'פחד יצחק', בו ייחד ערך מיוחד על פירושו של רש"י הקדוש זי"ע על התורה (מהדורה זו לא הודפסה, ומכתב ידו של רבי יצחק לאמפרונטי הובא בקובץ 'האשכול', כרך חמישי). וזו לשונו: "בראותי מפרשי רש"י ז"ל מתחבטים לפעמים לפרש דבריו, ובנו יסודותיהם על שקר או טעות הדפוס, חשבתי דרכי להביא לפני כל מבין דיבורים שלשה. בחומש שלי דפוס סאלוניק קדמון, ומצאתי אחד מהם גם במקרא בבית הנעלה כמר משה מלאוידא יצ"ו דפוס סאלוניק נדפס ביום אחד לחודש כסליו שנת 'עורה כבודי' אשר תחת המלך סולטאן סולימאן יר"ה. בפ' וארא, בדפוסים שלנו כתב: 'וארא אל האבות, בא-ל ש-די הבטחתי הבטחות וכולן אמרתי להם' וכו'. ובמקרא שלי דפוס ישן הכתוב הוא כך: 'וארא אל אברהם, אל האבות, הבטחתי הבטחות וכולם אמרתי להם אני א-ל ש-די'. באותה פרשה, במכת ברד כתיב 'כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי', ובדפוסים כתב רש"י: 'מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות'. ונתחבטו המפרשים לפרשו, עד כי יש מהם שבנו בנינים רעועים, וסוף סוף החליפו וכתבו מכאן שמכת בצורת.

עם חכמי מודונא, ובראשם הגאון רבי מנחם עזריה פאדווה זצ"ל

כאשר פקד רבנו את מודונא, התפעמו חכמי המקום למראה איש האלוקים ולמחזות עבודתו הנאדרת בקודש. בתחלופת האגרות שבין רבנו לרבי שלמה חיים סנגויניטי זצ"ל, איש מודונא, מוצאים אנו פעמים רבות שחכמי המקום היו דורשים בשלומו ורבנו פורש בשלומם.

בולטת במיוחד היא התיידדותו של רבנו עם הגאון רבי מנחם עזריה פאדווה זצ"ל, מרבני מודונא, שגם בא על החתום בהסכמה לספר 'אור החיים'. באחת האגרות ששלח רבי שלמה חיים סנגויניטי לרבנו - בחודש אדר תק"א, ממודונא לליוורנו - ציין וכתב: "ובשם אדוני נתתי שלום לכמוהר"ר מנשה פאדובא ולאחיו כמוהר"ר מנחם נר"ו". באגרת ששלח רבנו מעכו, בכ"א במנחם אב תק"ב, ביקש את הנמענים למכתבו שידרשו בשלומם של כמה חכמים ובהם רבי מנחם פאדווה.

ידידות עמוקה זו נמשכה בשנים הבאות, עד שהגיעה הבשורה המרה על הילקח ארון האלוקים בסערה השמימה. כאשר שמע רבי מנחם עזריה פאדווה כי לקו המאורות, נשא הספד על רבנו וחיבר קינה, בה שפך מרי שיחו על השריפה אשר שרף ה'.

ביטויים להערצתם הנשגבת לרבנו, הניחו חכמי מודונא בהסכמותיהם לספריו, וביחוד בהסכמתם לספר 'פרי תואר', בה נקטו בהאי לישנא: "וכבר בא חכם ממערב בהדין קרתא, והוא מריה דשמעת"א, בריך רחמנא דשדריה ניהלן, הכא רבי קרו ליה. ואזלי רבנן בתר רב"א דאיתיה קמן, לא פסיק פומיה מגרסיה, ולא פסק חוכא מפומן. נפק בי מדרשא ודרש, ומאליה ספי לן, מדברים טובים שנאמרו בעלייה, ומעילויא דה"ב דכ"י". הרי כי מנו שבחיו, שהוא מריה דשמעתא והכתירוהו בתואר 'רבי', שהחכמים נוהים אחריו ופיהם לא פוסק מלשמוח בעוד פיו אינו נח מגרסתו, שהוא מסיים תלמודו ודורש, והם מודים לבורא עולם ששלחו אצלם.

אלפים כבר נושעו

זכות תרומתם למען האור החיים הקדוש והפצת ספריו הקדושים

קנה לעצמך זכות אצל האור החיים הקדוש

מוקד הישועות: 0733-713-620

מעלת זכות היחוס

שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם (א ג).

רבינו הקדוש מביא את דברי ה'מדרש' וזה לשונו: 'בשעה שקבלו ישראל את התורה, נתקנאו אומות העולם בהן מה ראו להתקרב יותר מן האומות, סתם פיהן הקדוש ברוך הוא, אמר להן הביאו לי ספר יוחסין שלכם כשם שבני מביאין'.

בזה מפרש רבינו את לשון הפסוק 'שאו את ראש' שהוא מלשון מעלה וחשיבות, שהיות והקדוש ברוך הוא בא להשרות שכנתו בישראל, והוא מקפיד על מי שחסר יחוס, שאינו יודע לאיזה משפחה הוא שייך, לכן ציוה על בני ישראל שיביא כל אחד הספר ושושלת יחוס שלו.

וה'ק': 'כי יקפיד ה' על היחוס ויושפל כל החסר ספר איקונין [-יחוס], לזה כשבא ה' לצוות לפקוד בני ישראל, קדם לומר שאו, לשון נשיאות ורוממות, למצוא לכל אחד ספר איקונין, מה שאין כן באומות העולם'.

ומוסיף רבינו, שאכן בני ישראל הצליחו כולם ביום אחד לברר את יחוסם, שלא היה בהם חס ושלום זנות וממזרות, ואילו אומות העולם ניסו וטרחו לברר את יחוסם, אך לא עלה בידם, ולפיכך נתקברו דוקא בני ישראל.

ובזה מפרש רבינו הפסוק 'ואת כל העדה הקהילו באתד לחדש השני ויתלדו על משפחתם לבית אבתם במספר שמות מן עשרים שנה ומעלה לגלגלתם' (א יח), ולכאורה בשביל מה מוזכר התאריך כאן, אלא בא להודיע שהצליחו ביום אחד להוכיח סדר יחוסם ללא כל טיחא.

וזה לשון קדשו: 'יודיע הכתוב כי ביום עצמו נקהלו היהודים על הדבר, והדבר יגיד שכל אחד היה לו יחוסו אצלו בלא טורח הראיה והעדויות, גם שבו ביום הוכרו היחוסין של כולן'.

ס ס ס

לעתיד לבוא הבכורים יעבדו בביהמ"ק עם הכהנים

והיו לי הלוים אגני ה' (ג מה).

רבינו מביא מדברי חז"ל, שמתחילה היו בכורי ישראל עובדים בבית המקדש, אמנם מחמת חטא העגל ניטלה העבודה מהבכורים וניתנה ללוים, ולעתיד לבוא בתחיית המתים, אז תחזור העבודה לבכורים, משום שאז יתוקן עוון העגל.

ורבינו מוסיף ומחדש, שגם לאחר שתחזור העבודה לבכורים, ימשיכו הלוים בעבודתם, לפי הכלל שאמרו חכמים 'מעלין בקודש ואין מורידין'. ומוצא לזה רמז בפסוק שלפנינו: והיו לי הלוים - אני ה', כמו ששמו של הקדוש ברוך הוא, נצחי, כך עבודת הלוים תהיה נצחית.

וזה לשון קדשו: הכוונה במאמר אני ה', לומר שהגם שאמרו רבותינו זכרונם לברכה עתידה עבודה שתחזור לבכורות, לא ירדו הלוים מהיות לה', והוא אומר, והיו לי אני ה', כשם ששמי לעולם ועד, כן יהיו לי הלוים.

גם בפרשת ויחי כותב רבינו כך: 'עתידה עבודה שתחזור לבכורות, והגם שניתנה העבודה ללוים, שקולים הם, ויבואו שניהם לעבוד עבודת הקודש כי מעלין בקודש ואין מורידין'.

והגאון רבי **רחמים פאלאג'י** בספרו 'פה ללב' מבאר לפי דברי רבינו, מה שכתבו הפוסקים לגבי נטילת ידי הכהנים לפני נשיאת כפים, שאם אין לוי שיצוק מים על ידיו של הכהן, יצוק בכור פטר רחם, כיון שגם הבכורים יחזרו לעבוד לעתיד לבוא וגם הלוים, ואם כן אינו שונה קדושת הבכורים מקדושת הלוים, ולכן כשאין לוי, יש ענין וחשיבות גדולה שהבכור יטול מים על יד הכהן.

ובזה גם מובן מדוע הבכורים מתענים בערב פסח, כיון שהוא יום התעוררות לבכורים להתכוננות לעבודה, כי חודש ניסן ובפרט ליל הסדר הוא זמן מסוגל לבנין בית המקדש, וכמו שאמרו חכמינו 'בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל'.

ס ס ס

נערך מתוך שיעורי אור הח' הק' מאת הרה"ח יהודה וייס שליט"א

ס ס ס

עמל התורה נותן כוח גופני וגבורה

כל יצא צבא (א כ).

רבינו הקדוש כותב, שכל אלה שהיו למעלה מעשרים שנה היו בריאים ושלמים וראויים לצבא, ודבר זה אין בכל אומה ולשון, כי אי אפשר שלא יהא בין מספר רב כזה של אנשים, כאלה שאינם ראויים לצבא מפאת חולשתם. והכתוב מעיד, באומרו "כל" יוצא צבא, שכולם ממש היו ראויים לצבא.

ובפרשת עקב כתב רבינו, כי יש אנשים שמתרשלים מלימוד התורה, בטענה שהתורה מתשת כוחו של אדם, ובפרט אם צריכים לעשות מצוות אחרות, סוברים בדעתם להתבטל מהתורה שלא תתשי כוחם ויפסידו המצוות. וכך היו אנשים בבני ישראל שאמרו לפני שהלכו לכבוש ארץ ישראל, שצריך לחדול מעסק התורה משום מלחמת הארץ הדורשת חוזק גופני, והתורה הרי מתשת כוחו של אדם. וטעו בכך.

ובזה מפרש רבינו הפסוק 'ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוה היום למען תחזקו ויבאתם את הארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה', שכאן בא לשלול מטעות זו, וזה לשון קדשו: "כל המצוה" ירצה אל עסק התורה, ויחד לה שמירה ["תשמרו"] ליתן לאו על ביטולה, וגמר אומר "למען תחזקו", פירוש שאדרבה נותנת לו כח וגבורה להתחזק במלחמת ה'.

ובפרשת בלק כתב רבינו לפרש הפסוק "ולא ראה עמל בישראל", וזה לשון קדשו: נתכוון לומר שהצדיקים הגם שעושים מצוות וכל עסקם בתורה, אינם מרגישים שיש להם עמל, אלא אדרבה **כאדם המרויח וכאדם המשתעשע בשעשועים לרוב חשקם בתורה**.

גם נתכוון על דרך אומרו "אני בינה לי גבורה" (משלי ח יד), כי כשהצדיקים עוסקים בתורה ומתמידים בה אין להם עמל בעסק התורה, שאדרבה היא נותנת לו גבורה.

ס ס ס

בתורה הקדושה יש תוספת חיים

והקשר לשם ספרו של רבינו 'אור החיים'

וזאת עשו להם וחי ולא ימתו בגשפתם את קדש הקדשים אהרן ובניו יבאו וישמו אותם איש איש על עבדתו ואל משאו (ד ט).

רבינו הקדוש מביא את דברי המדרש: שכל זמן שהיו עסוקים במלאכת המשכן לא נחסר שום נפש מישראל, ומוסיף רבינו וזה לשון קדשו: על דרך "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולם".

ובהמשך הפרשה נאמר אצל נושאי הארון שבו היו מונחים הלוחות: "וְחַיִּי וְלֹא יָמָתוּ בְּגִשְׁפָּתָם אֶת קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים". ושואל רבינו, שיש כאן כפל לשון "וחי - ולא ימותו". ומתוך, שכתוב כאן שני דברים, שמלבד זה שאם יזהרו כל אחד לעשות תפקידו כראוי - לא ימותו, בנוסף לזה, גם עצם ההתעסקות בארון התורה יביא להם ברכה לאריכות ימים.

ובלשון קדשו של רבינו: 'כי בהתעסקם בארון שבו התורה, שהוא מקור החיים, יאריכו ימים'. עד כאן לשון קדשו.

ובסיום הקדמת רבינו לספרו הקדוש אור החיים, כותב:

'וקראתי שם החבור ספר אור החיים, כי התורה נקראת אור, דכתיב (משלי ו כג) "כי נר מצוה ותורה אור". ולפי שיש כמה דברים שיתחכם להם אור הנר, ואור השמש והירח והפוכבים, לזה צינתינה **אור החיים**; שם זה מיקסם לבורא עולם הנקרא חיים, דכתיב "ומלך חיים"; ולתורה שנקראת חיים, דכתיב "תורת חכם מקור חיים"; ולצדיקים הנקראים חיים, דכתיב "ואתם הדבקים" וגומר "חיים קלכם". פרוך ה' השם חלקנו בחיים'. עד כאן לשון קדשו.

כלומר: שלושת אלו מתאחדים לאחד, הקדוש ברוך הוא, והתורה הקדושה, וישראל, ושלשתם נקראים 'חיים', והספר הקדוש אור החיים בא להאיר את אור התורה, שהוא גילוי אור ה' בעולם, והאור הזה מתגלה על ידי הצדיקים.

ס ס ס